

HYVIL

HE 246/2022 vp: Asiakastietolaki

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta 17.1.2023

Kaisa-Maria Kimmel, lakimies, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

HE 246/2022 vp uudeksi asiakastietolaiksi

- Säädösten yhdistäminen yhdeksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastiedon käsittelyä koskevaksi laiksi on tarpeellinen ja kokonaisuutta selkeyttävä uudistus
- Kansallisen lääkityslistan mahdollistaminen lainsäädännöllä tukee potilaan hoitoa ja lääkitystä koskevan kokonaiskuvan muodostamista terveydenhuollossa
- Lakiesityksen perusratkaisut parantavat tiedonkulkua sote-palveluissa aiempaan verrattuna → luovutusluvut helpottavat asiakkaan tiedollisen itsemääräämisoikeuden hyödyntämistä
- Esitys ei korjaa kaikkia kentällä tunnistettuja lainsäädännöstä johtuvia tiedonkulun haasteita
- Asiakastietolaki ei takaa yhdenvertaista ratkaisua Uudenmaan erillisratkaisun tiedonkulkuun voimaanpanolain (616/2021) väliaikaisen 64 a §:n voimassaolon päätyttyä 1.1.2026
- Esityksestä seuraavien tietojärjestelmämuutosten kustannusvaikutuksia ei ole arvioitu
- Asiakastietolaki tässä vaiheessa tarpeellinen perusta sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan jatkokehittämiselle

Kustannusvaikutukset hyvinvointialueille

- Kustannusvaikutuksia hyvinvointialueille ei ole arvioitu!
- Muutokset vaikuttavat myös yksityisiin palvelutuottajien ja järjestöjen toimintaan ja siten ostopalveluhankintojen hinnoitteluun
- Hyvinvointialueille tulee varmistaa edellytykset ja riittävä siirtymäaika toteuttaa tietojärjestelmämuutokset, jotka ovat välttämättömiä sote-uudistuksen tavoitteiden saavuttamiseksi
→ tietojärjestelmämuutosten hinta riippuu siirtymäaikojen vaiheistamisesta hyvinvointialueiden tietojärjestelmähankintojen ja -konsolidointien suhteen
- Lakimuutoksesta aiheutuvat ammattihenkilöiden kouluttamistarpeet sekä sote-asiakkaiden informoinnin tarpeet ovat merkittävät ja aiheuttavat paljon työtä tilanteessa, jossa käyttöoikeushallintaa ja informointeja on juuri jouduttu päivittämään sote-uudistuksen seurauksena
- Toimintansa päättäneiden yksityisten palvelunjärjestäjien rekisterinpidon siirtämisestä hyvinvointialueelle tai Helsingin kaupungille voi aiheutua merkittäviä kustannuksia

3 luku Rekisterinpitäjän täsmentäminen

- 15 § Rekisterinpitäjän määräytyminen palvelunantajan muutostilanteissa
- 16 § Rekisterinpitäjän vastuut yksityisen palvelunjärjestäjän toiminnan päätyttyä
 - Esitetään rekisterinpidon ja tietojen siirtoa palvelunjärjestäjän kotipaikan hyvinvointialueelle tai Helsingin kaupungille
 - **haastavaa usealla paikkakunnalla toimivien palvelunjärjestäjien osalta**
 - Rekisterinpitäjän velvollisuuksien hoitaminen voi tilanteesta riippuen edellyttää toimintansa lopettavan palvelunjärjestäjän koko asiakastietojärjestelmän siirtoa lisenssikuluineen
 - **kallis tehtävä hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille**
 - yksityisen palvelunjärjestäjän tietojärjestelmät voivat poiketa laajasti käytetyistä järjestelmistä, mikä voi edellyttää koko järjestelmän ylläpitoa rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi

7 luku Kirjaaminen monilaisessa yhteistyössä

- Yhteisiä sote-palveluja koskeva 53.1 §:n selvennys on tärkeä → välttämätön asiakastieto saatavilla palvelun toteuttamisessa sekä ammattihenkilöillä 9 §:n sekä käyttöoikeusasetuksen mukainen pääsy asiakastietoon työtehtävän perusteella
- Sosiaalihuollossa syntyneiden potilastietojen kirjaaminen potilasrekisteriin sosiaalihuollon rekisterin sijaan on kannatettava ratkaisu → muutos aiheuttaa kustannuksia toimeenpanoon, mitä ei ole huomioitu taloudellisten vaikutusten arvioinnissa
- Kertakirjaamisen periaate ei vielä kukaan toteudu esityksessä → tulisi asettaa tavoitteeksi tiedonhallintalainsäädännön kehittämisen seuraavassa vaiheessa
- Monialaisen yhteistyön toimivuutta ja tiedonkulkua tulee seurata ja arvioida TE24-uudistuksen aikana, jotta sääntelyn kehittämistarpeisiin voidaan vastata hyvinvointialueiden ja kuntien yhdyspinnoilla

Terveyssosiaalityö

- Kyse on pitkälti sairaalassa tai terveydenhuollossa toteutettavasta sosiaalihuollon ohjauksesta ja neuvonnasta, ei hallintopäätökseen perustuvista palveluista → kuitenkin myös avustetaan esim. etuuksien hakemisessa ym.
- Perustehtävää ei määritelty missään, mikä aiheuttaa tulkinnanvaraa asiakastiedon käsittelyyn → terveyssosiaalityöstä tulisi säätää lailla
- Jos toteuttavat sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja, pääsy potilastietoihin on luovutusluvan varassa, eikä 56 §:n tiedonsaantioikeus ei ole kaikissa tilanteissa riittävä
- Terveyssosiaalityöntekijöiden erityisosaamista tarvitaan hyvinvointialueiden palvelujen yhteensovittamisessa ja palvelupolkujen kehittämisessä

8 luku Tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen

- 53 § erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon välinen luovutuslupa on tärkeä asiakaslähtöisten palvelujen järjestämisen ja toteuttamisen kannalta
- Käyttötarkoitussidonnaisuus toteutuu:
 - yhteensopiva käyttötarkoitus alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa
 - PeL 19.3 §: riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut
 - HE 309/1993 vp, s. 71: "Palvelujen riittävyttä arvioitaessa voidaan lähtökohtana pitää sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä."
 - Sote-järjestämislaki 10 § Asiakkaiden palvelujen yhteensovittaminen
Hyvinvointialueella on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava yhteen sovitettuja palveluja laaja-alaisesti tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, **sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisesta** ja palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen muiden palvelujen kanssa sekä **asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.**

8 luku Tiedonsaantioikeus ja tietojen luovuttaminen

- Uuden asiakastietolain myötä luovutuslupa kattaisi kaiken asiakastiedon, ei ainoastaan Kanta-palveluihin tallennettuja tietoja
- Myös sosiaali- ja terveydenhuollon välinen luovutuslupa laajentaa sote-asiakkaan mahdollisuuksia määrätä henkilötietojaan koskevasta tiedonkulusta
- Tarve tahdonilmaisujen tarkemmalle hahmottamiselle ja kieltojen hyödyntämiselle kasvaa
- Uudistuvien tahdonilmaisujen soveltaminen ja toimeenpano tulevat teettämään työtä palvelunantajien toiminnassa → hyvinvointialueille tulee varata tarvittavat resurssit muutosten toimeenpanoon ja asiakkaan informointiin
- Asiakastietolain mukaisten tahdonilmaisujen sekä niiden hallinnan toimivuutta tulee seurata ja arvioida jatkossa → muutosten vaikuttavuus sosiaali- ja terveydenhuollon integraation ja tiedonkulun edistämisessä?

Asiakastiedon käsittely Uudenmaan hyvinvointialueilla ja HUS-yhtymässä

- Luovutuslupa mahdollistaa tiedonvaihdon perus- ja erityistason välillä esimerkiksi suoraan Apotti-järjestelmän kautta
- Voimaannpanolain 64 a § voimassa 31.12.2025 asti: oletusarvoinen tiedonkulku hyvinvointialueen tai Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välillä, asiakkaalla kieltomahdollisuus
- 64 a §:n voimassaolon lakkaamisen jälkeen tiedonkulku edellyttäisi luovutuslupaa → potilasturvallisuuden ja tiedollisen itsemääräämisen kannalta ongelma!
- Tarvitaan pysyvä, kestävä sääntelyratkaisu, jotta Uudenmaan asukkaat olisivat tiedonkulun osalta yhdenvertaisessa asemassa muiden hyvinvointialueiden asukkaisiin nähden

Valtakunnallinen lääkityslista

- Valtakunnallisen lääkityslistan mahdollistaminen lainsäädännöllä tukee potilaan hoitoa ja lääkitystä koskevan kokonaiskuvan muodostamista terveydenhuollossa
- Kertakirjaaminen on toteutettava tietojärjestelmissä ammattihenkilöiden aikaa säästävällä tavalla ja lääkehoitoa koskeva näkymä hoitoon osallistuville ammattihenkilöille on kaikissa tilanteissa kattava ja selkeä
- Muutos edellyttää selkeää ohjeistusta, toimeenpanon tukea ja huolellista teknistä toteutusta → reseptikeskukseen aiheutuvat muutokset kertautuvat hyvinvointialueiden järjestelmissä, mitä ei ole kustannusvaikutuksena huomioitu

Voimaantulo ja siirtymäajat

- 54 §:n ja 55 §:n mukaiset toimialojen sisäiset luovutusluvut ja asiakkaan kieltojen toimeenpano mahdollista 1.1.2024
- Hyvinvointialueiden erilaisista lähtötilanteista johtuen pidemmät siirtymäajat olisivat muilta osin toivottavia ja tukisivat kustannustehokasta ICT-kehittämistä:
 - Siirtymäaikojen oltava riittävän pitkiä, jotta ne mahdollistavat hankintalain määräajat ja valituskierrokset sekä järjestelmätoimittajien kyvykkyyden toimittaa tietojärjestelmäratkaisuja
 - Järjestelmiä ja niiden toiminnallisuuksia ei voida kehittää ennen kansallisten määritysten valmistumista
 - Siirtymäaikojen puitteissa investoinnit pitää voida kohdentaa sellaisiin järjestelmiin jotka ovat jatkossakin käytössä → annetaan hyvinvointialueiden uudistaa tietojärjestelmät ja ottaa asiakastietolain mukaiset muutokset näihin uusiin järjestelmiin mukaan
- Tietojen siirtämisessä valtakunnalliseen asiakastietovarantoon tarvitaan myös lisää aikaa, koska siirto on jo viivästynyt

Kiitos.

Kaisa-Maria.Kimmel@hyvil.fi

Lakimies

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

HYVIL
NVOINTI
ALU EYH
TI ÖV
ÄL **HYVIL** FÄ
RDS OMR
ÅDESBOL
AGET

www.hyvil.fi